

Инициатива „Младежка визия за България”

СТАНОВИЩЕ

Лъчезар Петров, съвет „Отбрана и сигурност”

Рискове и заплахи за сигурността на държавите от Черноморския басейн и Югоизточна Европа след 2015 г.

Общата картина на рисковете и заплахите за сигурността на държавите от евроатлантическото пространство като цяло, и на тези от Черноморския регион, в частност, няма да се промени съществено в обозримото бъдеще (следващите 10-15 години). Основната причина е, че кризите и конфликтите, генериращи рисковете за сигурността на държавите в посочените региони, са следствие на започналата последна фаза на преразпределяне на въглеводородните енергоресурси на планетата. В този ред на мисли рисковете и заплахите ще си останат повишения миграционен натиск от страни като Сирия и Афганистан и нелегалните трафици на хора, оръжия и наркотици. Терористични удари като тези в Мадрид и Лондон също не са изключени, като политическите искания зад тях най-вероятно ще са подобни на онези от 2004 г. Другите рискове за региона са свързани с т.нар. замразени конфликти, изграждането на ЕПРО и политиката на Република Турция в Източна Европа.

Конфликтите в Сирия и Афганистан.

Това са двете „горещи” кризи в момента. Проблемите за Европа вследствие на войните в Сирия и Афганистан са най-вече бежанските кризи, генерирани от тези конфликти.

Като се имат предвид интересите, които са заложили, кризата в Сирия на този етап е неразрешима. И тъй като вече сме почти 2014 година, може да се твърди с доста голяма доза сигурност, че потока бежанци от Сирия и след 2015 г. ще си остане един от проблемите за сигурността на страните от евроатлантическия регион. Дори и падане на режима на Башар Асад няма да реши изведнъж бежанския проблем. А заради географското положение на България и позицията на Турция по въпроса, сирийските бежанци се превръщат първо и най-вече в проблем за нашата държава.

Ситуацията в Афганистан също е катастрофална и търговията с афгански опиум е сред най-големите проблеми пред сигурността на редица европейски държави. След изтеглянето на силите на ИСАФ (запланувано за края на 2014 г.) най-вероятният сценарий е нова гражданска война с най-вероятния резултат – ново талибанско управление. В този смисъл може да се очаква нарастване и на притока бежанци от средноазиатската страна, което ще увеличи риска за евроатлантическата сигурност.

Замразените конфликти.

Към днешна дата те са четири (Нагорни Карабах, конфликтът в Приднестровието и конфликтите на територията на Грузия – Абхазия и Южна Осетия). Хубавото при тях е, че за решаването им се полагат дипломатически усилия, при това с участието на някои велики сили – например изхода на конфликта в Нагорни Карабах се търси в рамките на ОССЕ. Лошото е, че засега трайни решения не се намират и проблемите остават. С най-голям потенциал да се превърне от „замразен“ в съвсем реален конфликт, е този между Азербайджан и Армения в Нагорни Карабах. Това при всички положения ще се отрази неблагоприятно, ако не на евроатлантическата, то поне на сигурността в широкия черноморски регион. Въобще, Кавказ ще си остане взривоопасен и в годините след 2015.

Европейска противоракетна отбрана (ЕПРО).

Изграждането ѝ само по себе си не е проблем. Проблемът е, че политическия елит на една велика държава – Русия, - има усещането, че системата е насочена срещу тях. Недоверието, което показва Кремъл относно американските заявления за целта на системата, е проблематично. В този смисъл през последните години руските ръководители константно повтарят, че инсталирането на елементи на американска ПРО в Европа превръща съответните елементи в мишени. Това пък на свой ред представлява риск за държавите, на чиито територии евентуално бъдат разположени елементи от споменатата система. На няколко пъти руски длъжностни лица предупреждаваха, че изграждането на ЕПРО ще доведе до нова надпревара във въоръжаването и съответно ще кулминира в нова студена война. А от такова развитие няма да спечели никой, като рисковете са най-вече за държавите, чиято енергийна сигурност зависи преди всичко от доставките на руски енергоносители – т.е страни като България и Румъния. В контекста на противоречията НАТО – Русия основният проблем за източноевропейските държави

след 2015 г. ще бъде как да съчетават членството си в НАТО с почти пълната си енергийна зависимост от Русия.

Политиката на Турция в Източна Европа.

Става въпрос за т.нар. неоосманизъм, който най-общо цели Турция да се върне навсякъде, където е присъствала Османската империя в нейния зенит. Но тъй като сега сме в XXI век, а не в XVI, става дума по-скоро за възстановяване на влиянието, не за директно завоюване на територии. При всички положения обаче реализирането на базираната на тюркизъм, османизъм и ислям турска външнополитическа стратегия ще представлява опасност за сигурността на държавите в Източна Европа, независимо, че повечето от тях са членки на НАТО.

И след 2015 г. противоречивите интереси на Турция и Гърция ще си останат проблем за сигурността на целия Източносредиземноморски регион.

Баланс между съхраняване и развитие на национални способности и развитие и предоставяне на способности след 2015 г.

Балансът между съхраняването и развитието на национални способности в областта на сигурността и отбраната и предоставянето и споделянето на последните, едва ли ще претърпи съществени изменения в годините непосредствено след 2015. Богатите държави и тези, които имат повече способности, ще предоставят повече способности; съответно по-малките страни, които не разполагат с кой знае какви възможности, ще предоставят толкова, колкото могат. Съхраняването и усъвършенстването на националните отбранителни способности е задължение на политическото и военното ръководство на всяка държава, независимо дали членува в НАТО или не. Необходимостта от развитие на национални способности се налага въпреки сигурността, която предполага чл. 5 от Вашингтонския договор. Първо, защото през цялото съществуване на Алианса досега, чл. 5 се е задействал само веднъж – след терористичните удари на 11 септември. И второ, защото по принцип НАТО не разполага със собствени независими въоръжени сили (с някои изключения), а само с тези, които страните-членки решат да предоставят за конкретна военна операция.

Следователно за Северноатлантическия алианс също ще бъде от полза развитието на националните въоръжени сили на отделните държави да продължава.

Две неща са сигурни – първо, и след 2015 г. САЩ ще останат държавата, която ще осигурява повечето способности и ще допринесе най-много за развитието на Алианса, и второ, нито една държава-членка няма да се откаже да развива и собствените си национални способности.

Изграждане на натълно интегриран модел на системата за национална сигурност.

Тази възможност трябва да се превърне в приоритетна цел, въпросът е, дали ще има политическата воля да се реализира и колко ще струва. Защото за справяне с асиметричните заплахи за сигурността в днешната глобална епоха е необходима изключителна координация между всички компоненти на системата за национална сигурност, а те биха работили по-добре в една интегрирана система, отколкото всеки сам за себе си. Заради това в Стратегията за национална сигурност (т. 11) е записано, че „ ... *Разширяването на социалния обхват на политиката за сигурност поставя нови предизвикателства пред институционалната координация по вертикала и хоризонтала на йерархичните връзки на управление. Необходимо е институциите и техните структурни звена да действат като интегрирани компоненти на системата за национална сигурност.* ”

Друга приоритетна цел след 2015 г. може да стане изграждането на мрежа за гражданска сигурност като една пета, образно-казано, базисна опора на постмодерната държава на сигурността (другите четири опори са армията, полицията, специалните разузнавателни служби и отбранителната индустрия).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

В заключение може да се отбележи, че България и след 2015 г. ще допринесе за укрепване на сигурността в Черноморския регион по начина, по който го е правела до момента – чрез поддържане на добросъседски отношения с всички граничещи с нас държави и развитие на регионалното сътрудничество, като цяло, и чрез адекватни действия за справяне с развиващата се в момента бежанската криза, в частност. Воденето на такава политика, в синхрон с институциите на НАТО и ЕС, ще спомогне в

голяма степен за осигуряването на регионалната сигурност и стабилност. България е разположена на територия, която Халфорд Макиндер би определил за „хартланд“ на Балканския полуостров и от тази гледна точка би могла да води и по-активна външна политика, без разбира се да излиза от общоприетите международни норми и в съответствие с императивните принципи на международното право. В същото време обаче не бива нито за миг да се забравя, че макар и в центъра на Балканите, България си остава малка страна по всички класически параметри, служещи за определяне относителната сила на дадена държава. А малките държави тежат и могат да влияят предимно на събитията в своя си регион; нещата извън него ще си се случват и без тях. Това следва да се има предвид при определяне на бъдещите външнополитически цели и при поемане на дадени външнополитически ангажименти.

София, 06.12.2013 г.